

УДК 342.722:355.002.3(477.6)

КРАСНОСТУП Г.М., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ
ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**
DOI...

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню питання правового регулювання забезпечення доступу до публічної інформації під час правового режиму воєнного стану в Україні, у тому числі балансу між забезпеченням конституційного права на вільне збирання, зберігання, використання та поширення інформації та обмеженням цього права в інтересах національної безпеки.*

***Ключові слова:** доступ до публічної інформації, воєнний стан, обставини непереборної сили, трискладовий тест.*

***Summary.** The article is dedicated to exploring the issue of legal regulation of ensuring access to public information during the legal regime of martial law in Ukraine, including the balance between guaranteeing the constitutional right to freely collect, store, use, and disseminate information and restricting this right in the interests of national security.*

***Keywords:** access to public information, martial law, force majeure circumstances, three-part test.*

Постановка проблеми. Забезпечення доступу до інформації є важливою складовою процесу забезпечення демократії в Україні.

В умовах повномасштабної російсько-української війни одним із пріоритетів для держави є забезпечення принципів верховенства права, необхідних у демократичному суспільстві, у тому числі доступу до інформації. Водночас в інтересах національної безпеки під час правового режиму воєнного стану розпорядники публічної інформації у визначених законом межах та спосіб мають приймати власні управлінські рішення з порушеного питання. Тому, на нашу думку, вкрай важливо для подальшого формування та реалізації державної інформаційної політики дотримуватися балансу між забезпеченням конституційного права на вільне збирання, зберігання, використання та поширення інформації та обмеженням цього права в інтересах національної безпеки.

Результати аналізу наукових публікацій. Автор дослідив питання правового регулювання забезпечення доступу до публічної інформації під час правового режиму воєнного стану в Україні, у тому числі балансу між забезпеченням конституційного права на вільне збирання, зберігання, використання та поширення інформації та обмеженням цього права в інтересах національної безпеки.

У своїх наукових працях проблемні питання забезпечення доступу до публічної інформації досліджують такі вітчизняні науковці: М.С. Демкова, О.Л. Ващук-Огданська, В.С. Володовська, О.В. Нестеренко, Т.М. Олексіюк, Л.В. Олексюк, Л.В. Опришко, Р.І. Стаднік та інші. Окремо хочу виділити колег – практиків, які внесли вагомий внесок у правове регулювання забезпечення доступу до публічної інформації, а саме: Х.В. Буртник, Р.Б. Головенко, О.М. Кабанов, Д.М. Котляр, Т.Г. Котюжинська, К.Г. Приходько, І.Є. Розкладай, А.Ф. Сафаров, А.В. Шевченко, Т.С. Шевченко, А.О. Черевко. У той же час потребує додаткового дослідження та висвітлення питання правових аспектів поширення інформації, у тому числі суб'єктами владних повноважень, під час війни.

Метою статті є визначення правового балансу між забезпеченням конституційного права на вільне збирання, зберігання, використання та поширення інформації та обмеженням цього права в інтересах національної безпеки, а також надання пропозицій стосовно превентивних заходів захисту інтересів держави в інформаційній сфері.

Виклад основного матеріалу. Право кожного на доступ до публічної інформації гарантовано Конституцією України, Конвенцією Ради Європи про доступ до офіційних документів, законами України “Про інформацію”, “Про доступ до публічної інформації” та іншими законами.

Відповідно до частин другої та третьої статті 34 Конституції України кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Здійснення прав на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя [1].

Згідно із статтею 3 Закону України “Про доступ до публічної інформації” право на доступ до публічної інформації гарантується:

обов'язком розпорядників інформації надавати та оприлюднювати інформацію, крім випадків, передбачених законом;

визначенням розпорядником інформації спеціальних структурних підрозділів або посадових осіб, які організують у встановленому порядку доступ до публічної інформації, якою він володіє;

максимальним спрощенням процедури подання запиту та отримання інформації;

доступом до засідань колегіальних суб'єктів владних повноважень, крім випадків, передбачених законодавством;

здійсненням парламентського, громадського та державного контролю за дотриманням прав на доступ до публічної інформації;

юридичною відповідальністю за порушення законодавства про доступ до публічної інформації [2].

Враховуючи широкомасштабне вторгнення російських військ на територію України основною підставою для обмеження конституційного права на інформацію є захист інтересів національної безпеки та територіальної цілісності.

Статтею 3 Указу Президента України “Про введення воєнного стану в Україні” від 24.02.22 р. № 64/2022 передбачено можливість тимчасового обмеження, на період дії правового режиму воєнного стану, конституційних прав і свобод людини і громадянина, передбачених статтями 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 Конституції України [3]. Під час війни ми зіткнулися з новими викликами, що вимагають оперативного реагування та широкого роз'яснення серед населення, у тому числі державних службовців.

У рамках проекту Digital Security Lab Ukraine, який співфінансував ARTICLE 19 Europe, було зроблено аналіз всіх законодавчих актів та ініціатив щодо свободи вираження поглядів, запропонованих державними органами для протидії російській агресії проти України, яка триває з 2014 року, та захисту національної безпеки.

Експерти зробили авторську шкалу “хронології обмежень”, яка описує заходи, вжиті Україною для боротьби з російським впливом у її інформаційному просторі з початку російсько-української війни в 2014 році. Ці заходи були спрямовані на забезпечення належного балансу між свободою вираження думок і національною

безпекою для боротьби з російськими нарративами та пропагандою війни [4]. Експертами здійснено аналіз відповідності цих актів міжнародному праву у сфері прав людини та їхню ефективність у досягненні задекларованої мети, водночас рекомендуючи, як покращити баланс цих конкуруючих цінностей. Але у своєму дослідженні не приділили достатньої уваги обмеженням, пов'язаним з доступом до “чутливої” інформації.

Під час війни з'явилися нові та небачені виклики – доводиться постійно зважати і переоцінювати: поширення якої інформації загрожуватиме життю і здоров'ю людей, територіальній цілісності держави? На початку повномасштабного вторгнення частина розпорядників вчинили за принципом “все, що ви скажете, буде використано проти вас”, і цілковито заблокували доступ до інформації [5]. Проте, частиною другою статті 6 Закону України “Про доступ до публічної інформації” передбачено сукупність вимог (критеріїв) для обмеження доступу до інформації. Цей алгоритм дій, які необхідно зробити для обмеження доступу, називають “трискладовим тестом” [6, с. 67].

Обмеження доступу до інформації здійснюється відповідно до закону при дотриманні сукупності таких вимог:

1) виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя;

2) розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам;

3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні.

Таким чином, будь-які обмеження доступу до публічної інформації повинні мати винятковий характер і бути чітко визначеними відповідними законами. Навіть більше, одних лише законодавчих підстав для цього недостатньо. Необхідно, встановити ймовірність настання шкоди від надання тих чи інших відомостей та зважити, чи буде шкода від оприлюднення такої інформації переважати суспільний інтерес в її отриманні. Відсутність висновку розпорядника інформації щодо наявності хоча б однієї зі згаданих трьох підстав “трискладового тесту” означає, що законних підстав для обмеження доступу до інформації немає, а відмова у доступі до публічної інформації є необґрунтованою [7, с. 176]. Такий висновок підтверджується висновками, що містяться у Постанові пленуму Вищого адміністративного суду України “Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації” від 29.09.16 р. № 10 [8].

Оксана Ващук-Огданська, відома експертка у сфері доступу до публічної інформації, членкиня Координаційної ради при Омбудсмені, проаналізувала 50 рішень адміністративних судів, винесених після повномасштабного вторгнення. Усі вони стосуються ненадання інформації у час війни (більшість – тією чи іншою мірою обмеження доступу) [5]. Дослідниця зазначила, що лише в одній справі розпорядник інформації спробував застосувати трискладовий тест.

З огляду на наведене, слід додатково привернути увагу розпорядників інформації до того, що відмова у наданні інформації є обґрунтованою у разі, якщо розпорядник в листі вказує, якому саме з інтересів загрожує розголошення запитуваної інформації, в чому полягає істотність шкоди цим інтересам від її розголошення, чому шкода від оприлюднення такої інформації переважає право громадськості знати цю інформацію в інтересах національної безпеки, економічного добробуту чи прав людини [8].

Особливу увагу розпорядників інформації слід привернути до механізму застосування частини шостої статті 22 Закону України “Про доступ до публічної інформації”, згідно з якою відстрочка в задоволенні запиту на інформацію допускається в разі, якщо запитувана інформація не може бути надана для ознайомлення в передбачені цим Законом строки у разі настання обставин непереборної сили.

На думку юриста Христини Буртник, найбільшою проблемою в отриманні інформації стало необґрунтоване та незаконне застосування механізму відстрочки [9, с. 5]. Тому, розглянемо порушену проблему та надамо практичні рекомендації для розпорядників інформації.

Закон України “Про доступ до публічної інформації” не містить визначення поняття “обставин непереборної сили”. У зв’язку з цим, привертаємо увагу до усталеної практики нормопроекування, відповідно до якої не потребують пояснень загальноживані терміни, що застосовуються у праві в тому ж значенні, що й у побуті. Непереборною силою можна вважати наслідки надзвичайних ситуацій техногенного, природного або екологічного характеру (наприклад, великі аварії в системах водо-, теплопостачання і водовідведення, руйнування цих систем, спричинені землетрусами, повенями, буреломами тощо), які унеможливають надання певних послуг.

На практиці, за аналогією закону часто застосовують визначення, яке сформовано у частині другій статті 14-1 Закону України “Про торгово-промислові палати в Україні” щодо форс-мажорних обставин. Це пояснюється тим, що відповідно до абзацу третього частини третьої статті 14 цього Закону Торгово-промислової палати України засвідчує форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили).

Форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили) є надзвичайні та невідворотні обставини, що об’єктивно унеможливають виконання зобов’язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов’язків згідно із законодавчими та іншими нормативними актами, а саме: загроза війни, збройний конфлікт або серйозна погроза такого конфлікту, включаючи але не обмежуючись ворожими атаками, блокадами, військовим ембарго, дії іноземного ворога, загальна військова мобілізація, військові дії, оголошена та неоголошена війна, дії суспільного ворога, збурення, акти тероризму, диверсії, піратства, безладу, вторгнення, блокада, революція, заколот, повстання, масові заворушення, введення комендантської години, карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України, експропріація, примусове вилучення, захоплення підприємств, реквізиція, громадська демонстрація, блокада, страйк, аварія, протиправні дії третіх осіб, пожежа, вибух, тривалі перерви в роботі транспорту, регламентовані умовами відповідних рішень та актами державних органів влади, закриття морських проток, ембарго, заборона (обмеження) експорту/імпорту тощо, а також викликані винятковими погодними умовами і стихійним лихом, а саме: епідемія, сильний шторм, циклон, ураган, торнадо, буревій, повінь, нагромадження снігу, ожеледь, град, заморозки, замерзання моря, проток, портів, перевалів, землетрус, блискавка, пожежа, посуха, просідання і зсув ґрунту, інші стихійні лиха тощо [10].

Отже, обставинами непереборної сили є надзвичайні та невідворотні обставини, що об’єктивно унеможливають виконання обов’язків згідно із законодавчими та іншими нормативними актами, зокрема: загроза війни, збройний конфлікт, ворожі атаки, дії іноземного ворога, загальна військова мобілізація, військові дії, оголошена та неоголошена війна, введення комендантської години.

Торгово-промислової палати України та уповноважені нею регіональні торгово-промислові палати засвідчують форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) та видають сертифікат про такі обставини протягом семи днів з дня звернення суб’єкта

господарської діяльності за собівартістю. При цьому, сертифікат про форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) для суб'єктів малого підприємництва видається безкоштовно.

Нижче наведемо витяг з рішення Львівського окружного адміністративного суду від 15.07.22 р. у справі № 380/7479/22 щодо відстрочки у задоволенні запиту на інформацію. Суд зазначив, що відстрочка в задоволенні запиту на інформацію допускається в разі, якщо запитувана інформація не може бути надана для ознайомлення в передбачені Законом України “Про доступ до публічної інформації” строки у разі настання обставин непереборної сили. Відтак суд дійшов висновку, що у випадку відсутності таких обставин (відсутності ворожих авіаційних атак на місто у певні періоди протягом робочого дня) відповідач, як розпорядник інформації, повинен виконати свій обов'язок та надати заявнику запитувану інформацію. Суд також зазначив, що наведені вище обставини можуть вважатися поважними причинами пропуску строку розгляду запиту на інформацію. Натомість право на отримання інформації є конституційним правом особи та не може бути обмеженим навіть за умов запровадження державою воєнного стану, про що вже зазначено судом вище [11].

Таким чином, запровадження в Україні правового режиму воєнного стану може за певних умов означати настання обставин непереборної сили, що дозволяє розпорядникам інформації зробити відстрочку у наданні публічної інформації. Водночас сама наявність правового режиму воєнного стану на території України, ворожих атак, загальної військової мобілізації тощо не є достатніми підставами для того, аби будь-який суб'єкт права на всій території України не виконував свої обов'язки та посилався на обставини непереборної сили. Адже ці обставини мають бути визнані форс-мажорними саме для якогось конкретного випадку виконання зобов'язання. Наприклад, обставини непереборної сили на території ведення бойових дій або прифронтових територіях жодним чином не можуть бути підставою для відстрочки у наданні публічної інформації на іншій території України, де такі дії не відбуваються. При цьому, стаття 22 Закону України “Про доступ до публічної інформації” вимагає саме “настання” обставин непереборної сили, а не лише “загрози” або “ризик” настання таких обставин.

Тривалість відстрочки у задоволенні запиту не повинна бути більша ніж період існування наслідків обставин непереборної сили тією мірою, якою ці наслідки технічно унеможливають надання запитуваної інформації [9, с. 5]. Водночас це не означає, що не треба виконувати вимоги частини другої статті 6 Закону України “Про доступ до публічної інформації” щоразу, коли вирішується питання щодо доцільності обмеження доступу до інформації.

Сьогодні можна констатувати факт, що ситуація із забезпеченням доступу до публічної інформації під час правового режиму воєнного стану покращується. Це результат системної роботи військових адміністрацій, Департаменту інформації та взаємодії з громадськістю Секретаріату Кабінету Міністрів України, Міністерства культури та інформаційної політики України, а також інститутів громадянського суспільства. Водночас з'явилося чимало нерозв'язаних питань, на які спробуємо надати відповідь у цій статті.

Важливо пам'ятати, що інформація – це кисень демократії. Її основою є право кожного, закріплене у статті 34 Конституції України право збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Вільний обіг інформації забезпечує суспільству можливість розвиватися і жити в достатку, а окремій людині – реалізовувати свої права. Прозорість роботи органів влади робить її ефективнішою, а постійний громадський контроль – запорука справедливого

розподілу ресурсів. Насправді держава володіє величезним об'ємом життєво-важливої інформації, а тому необхідні чіткі правила, які б регулювали її переміщення і в мирний час, і у воєнний [5].

Частиною другою статті 19 Конституції України передбачено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Відповідно до пункту 11 частини першої статті 8 Закону України “Про правовий режим воєнного стану” в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати регулювання роботи медіа [12].

З метою об'єктивного висвітлення подій, забезпечення інформування населення та світової спільноти про воєнні злочини, які вчиняються російською федерацією в ході її широкомасштабної збройної агресії проти України, а також попередження витoku інформації з обмеженим доступом, запобігання поширенню представниками засобів інформації (у тому числі іноземними) та публічними особами, до думки яких прислуховується громадськість (лідери думок, блогери тощо) відомостей, розголошення яких може призвести до обізнаності противника про дії Збройних Сил України та інших складових сил оборони, негативно вплинути на хід виконання завдань за призначенням під час дії правового режиму воєнного стану, Головнокомандувачем Збройних Сил України видано наказ від 03.03.22 р. № 73 “Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборону та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану” (далі – наказ МО України № 73).

Пунктом 3 наказу МО України № 73 визначено чутливу інформацію, у т.ч. й секретну, розповсюдження якої в умовах воєнного стану може завдати шкоди національній безпеці держави та життю і здоров'ю її громадян. Так, посадовим (службовим) особам під час спілкування з представниками медіа передбачено не допускати поширення відомостей (інформації) з обмеженим доступом, що підпадають під дію:

- Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, затвердженого наказом Центрального управління Служби безпеки України від 23.12.20 р. № 383, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14.01.21 р. № 52/35674. При цьому, таємна інформація відповідно до Закону України “Про державну таємницю” охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України, а цей Звід є підставою для прийняття (державним експертом з питань таємниць) рішення про віднесення категорії відомостей або окремих відомостей до державної таємниці з установленням ступеня їх секретності шляхом обґрунтування та визначення можливої шкоди національній безпеці України у разі розголошення цих відомостей;

- Переліку відомостей Збройних Сил України, що становлять службову інформацію, затвердженого наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 22.11.17 р. № 408;

- Переліку інформації, розголошення якої може призвести до обізнаності противника про дії Збройних Сил України та інших складових сил оборони, негативно вплинути на хід виконання завдань за призначенням під час дії правового режиму воєнного стану [13].

16 листопада 2021 р. Закон України “Про інформацію” було доповнено новою статтею 19¹ про критичну технологічну інформацію, до якої віднесено дані, що обробляються (приймаються, передаються, зберігаються) в системах управління технологічними процесами об’єктів критичної інфраструктури. Правовий режим такої інформації визначається законами України та міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України. При цьому, критична технологічна інформація за режимом доступу належить до інформації з обмеженим доступом та підлягає захисту згідно із законом [14].

Як вважаємо, потребує розгляду питання доповнення Додатка 2 до наказу № 73 новим пунктом щодо критичної технологічної інформації, яка відповідно до статті 19¹ Закону України “Про інформацію”, Закону України “Про критичну інфраструктуру” за режимом доступу належить до інформації з обмеженим доступом та підлягає захисту.

Запобігання поширенню інформації з обмеженим доступом у тому числі в мережі Інтернет є предметом правового регулювання Закону України “Про державну таємницю”, яким встановлено вичерпний перелік осіб, які можуть бути суб’єктами порушення законодавства про державну таємницю, зокрема, розголошення державної таємниці, а саме: особи, яким ці відомості були довірені або стали відомі у зв’язку з виконанням службових обов’язків.

Наприклад, під час прямого ефіру на запитання телеведучого про стан справ на фронті державний службовець розголосив секретні відомості. У цьому випадку до відповідальності слід притягати не журналіста, а особу, яка розголосила довірену секретну інформацію. У 2013 році після розголошення класифікованої інформації Едвардом Сноуденом газета “The Guardian” опублікувала низку секретних документів Агентства національної безпеки США. Федеральний суд визнав Сноудена винним. Проти газети “The Guardian” не було висунуто жодних звинувачень.

З огляду на наведене, вважаємо, що охороні підлягає державна таємниця, незалежно від майданчика її можливого поширення (Інтернет, листування, медіа, публічні заходи тощо), а до відповідальності за розголошення державної таємниці слід притягати осіб, яким ці відомості були довірені або стали відомі у зв’язку з виконанням службових обов’язків. Загалом, на нашу думку, застосування превентивних заходів для попередження розголошення інформації з обмеженим доступом під час російсько-української війни є ключовим завданням для забезпечення національної безпеки, захисту прав людини.

При цьому, у сучасному інформаційному просторі російська дезінформація та пропаганда можуть бути надто поширеними. Збереження конфіденційності інформації з обмеженим доступом допомагає уникнути розповсюдження завідомо неправдивої або викривленої інформації, що може спричинити паніку, невпевненість або навіть загрожувати безпеці громадян.

31 березня цього року набрав чинності Закон України “Про медіа” [15], яким врегульовано правові засади створення та функціонування медіа в Україні.

Закон визначає перелік інформації, встановлений статтями 36, 42 заборонений до поширення, зокрема, заборона поширення закликів до насильницької зміни, повалення конституційного ладу, розв’язування або ведення агресивної війни або воєнного конфлікту, порушення територіальної цілісності України, ліквідації незалежності України, інформацію, яка виправдовує чи пропагує такі дії, інформацію, що містить символіку комуністичного або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму тощо. Крім того, Розділом 9 Закону передбачено особливості правового регулювання діяльності медіа в умовах збройної агресії, зокрема стаття 119 встановлює

заборону поширення інформації, що висвітлює збройну агресію проти України як внутрішній конфлікт, громадянський конфлікт чи громадянську війну, якщо наслідком цього є розпалювання ворожнечі чи ненависті або заклики до насильницької зміни, повалення конституційного ладу чи порушення територіальної цілісності, недостовірні матеріали щодо збройної агресії та діянь держави-агресора (держави-окупанта), її посадових осіб тощо. Також передбачено механізм притягнення до відповідальності суб'єктів у сфері медіа за вказані порушення, відповідно до статей 110 – 116 Закону.

Цим Законом вводиться новий вид відповідальності, а саме: редакційний контроль (редакційна відповідальність) – вирішальний вплив суб'єкта у сфері аудіовізуальних медіа, суб'єкта у сфері друкованих медіа та/або суб'єкта у сфері онлайн-медіа на створення або добір, організацію та поширення програм або іншої масової інформації відповідним суб'єктом.

24 лютого 2022 року Верховною Радою України було прийнято декілька законів України про внесення змін до Кримінального кодексу України за поширення незаконного контенту, зокрема до статті 111-1 “Колабораційна діяльність”, статті 114-2 “Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану”, статті 436-2 “Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії рф проти України, глорифікація її учасників” та статті 435-1 “Образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю”. Вказані статті встановлюють відповідальність осіб за поширення забороненої інформації, передбаченої відповідним складом злочину.

За таких умов, вважаємо, що чинне законодавство містить достатній перелік інформації, забороненої законодавством до поширення, а також дієвий механізм притягнення до відповідальності, в тому числі і представників медіа, у разі вчинення ними порушень вимог законодавства.

Висновки.

Забезпечення доступу до інформації є одним з ключових принципів, необхідних для демократичного суспільства.

Повномасштабне військове вторгнення створило проблеми з доступом до публічної інформації, що можна вважати нормальним у такій нештатній ситуації. У відповідь на ці виклики та загрози, як держава з принципами верховенства права, ми маємо вживати всі відповідні заходи. Розпорядники інформації повинні враховувати, що для обмеження доступу до публічної інформації має бути найкращим чином забезпечено досягнення легітимної мети захисту національної безпеки та права кожного на доступ до інформації.

Чинне законодавство не передбачає жодних особливих норм обмеження доступу до публічної інформації в умовах правового режиму воєнного стану. Розпорядники інформації незалежно від нормативно-правового акта, на підставі якого вони діють, під час вирішення питань щодо забезпечення доступу до інформації мають керуватися Законом України “Про доступ до публічної інформації”.

Таким чином, під час війни особа автоматично не позбавляється права на доступ до публічної інформації, оскільки впровадження воєнного стану не може бути єдиною достатньою підставою для обмеження доступу до інформації. Однак, обмеження доступу до інформації може здійснюватися у випадках, коли воно відповідає інтересам національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, але лише згідно з вимогами статті 6 Закону України “Про доступ до публічної інформації” та має бути чітко обґрунтоване.

З огляду на наведене, в умовах правового режиму воєнного стану набуває актуальності питання реалізації превентивних заходів, що здійснюються компетентними органами стосовно охорони інформації з обмеженим доступом. Наприклад, підвищення кваліфікації з порушеного питання державних службовців.

Іноді з огляду на запитувану інформацію у розпорядників інформації є реальні підстави вважати, що нею цікавляться диверсанти в інтересах ворога. У цьому випадку можна рекомендувати розпорядникам інформації негайно направляти копію запитів до Служби безпеки України для ретельної перевірки осіб, які таку інформацію збирають.

Використана література

1. Конституції України: Закон України від 28.06.96 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.11 р. № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.22 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
4. Timeline of restrictions. URL: <https://freespeech.dslua.org/timeline>
5. Ващук-Огданська О. Обмеження доступу до публічної інформації під час війни: про що говорить судова практика? URL: <https://cedem.org.ua/analytics/dostupu-sudova-praktyka/#:~:text>
6. Науково-практичний коментар до Закону України “Про доступ до публічної інформації” / за заг. ред. Котляра Д.М. Київ, 2012. 170 с. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/72474.pdf>
7. Рекомендації Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з питань додержання конституційного права людини і громадянина на доступ до інформації: посібник / Х.В. Буртник, Т.М. Олексіюк, Л. Опришко та ін. URL: <https://rm.coe.int/recomendations-final-10-02-21/1680a165f7>
8. Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації: Постанова пленуму Вищого адміністративного суду України від 29.09.16 р. № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010760-16#Text>
9. Буртник Х.В. Доступ до публічної інформації та виклики для судової влади в умовах війни. URL: <https://drive.google.com/file/d/1IJxcaMh36n-fyExi9ouE37-Ulf-tlRBo/view>
10. Про торгово-промислові палати в Україні: Закон України від 02.12.97 р. № 671/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80#Text>
11. Рішення Львівського окружного адміністративного суду від 15.07.22 р. у справі № 380/7479/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105285005>
12. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.15 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
13. Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану: наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.03.22 р. № 73. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/nakaz_73_zi_zminamu.pdf
14. Про інформацію: Закон України від 02.10.92 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
15. Про медіа: Закон України від 13.12.22 р. № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>

~~~~~ * * * ~~~~~